

ملاطغرامشهدی

کشور وسیع هند از مدت مدید مهند زبان و ادب فارسی بوده است و نویسندگان
و شعرای بزرگ در این سرزمین پرورش یافته و در پیشرفت زبان و ادبیات فارسی بذل
مساعی نموده اند. زبان فارسی بعد از ورود سلطان محمود غزنوی جایگاه ویژه ای در گسترده
ادبیات هندی یابد و در این سرزمین مرکز خوبی برای نشر آثار این زبان محسوب می
شد. در بارهای شاهان مسلمان در هند مرکز فرهنگ و ثقافت بود و شاعران نامور
همچون صائب تبریزی، کلیم همدانی، عرفی شیرازی، طالب اصفهانی، طالب آملی،
سلیم و ملا شاه بدخشی بدین دیار آمدند و آثار بکر به یادگار گذاشتند.

ظہیر الدین بابر در هند موسس دوره مغولان محسوب می شود و بعد از وی
پسرش ہمایوں بر سریر سلطنت نشست در این دوره زبان و ادبیات فارسی آنقدر راه
پیشرفت رانہ پیمودولی پیشرفت زبان و ادبیات فارسی آن وقت رو بہ فزونی کند چون
جلال الدین اکبر زمام اقتدار را در دست می گیرد. پادشاه اکبر نہ فقط از لحاظ حکمرانی و

فرمانروائی و کشورگشائی دوره مغولان را توسعه داد بلکه وی در زبان و ادبیات فارسی علاقه فراوان داشت و برای پیشرفت زبان و ادبیات فارسی سعی بلیغ نمود و پسرش پادشاه جهانگیر نیز ادب پرور و سخن سنج بوده و گویندگان و نویسندگان فارسی را تشویق می نمود و گاهی گاهی خود به شعر گوئی می پرداخت و آثار ذی قیمت مثل "تذکره جهانگیری" به زبان فارسی به جا گذاشت در زمان پادشاه اکبر شاه و پادشاه جهانگیر شاه شاعران و نویسندگان بسیاری از ایران به هند مهاجرت کردند این مهاجرت شاعران و نویسندگان دارای وجوه بسیار است. نخستین این که آنوقت در ایران صفویان فرمانروائی می کردند ایشان علاوه بر مرثیه گوئی به هیچ صنف ادب نمی پرداختند شاعرانی که مدیحه گو بودند رونق بازارشان کاسته شد و ایشان شهره و ادب پروری و دادگستری و شاهان مغول را شنیده رو به هند کردند. به همین سبب آثار مختلف در ادبیات فارسی پدید آمدند و زبان و ادبیات فارسی پیشرفت ده صدائی کرد.

سرزمین هند که جایگاه مقوی برای شاعران ایران می گذاشت از شاعران نویسندگان ایران لبریز شده و در شعر گوئی و ادب پروری این شاعران بخوبی دست می از نمودند. ملاطفره مشهدی یکی از همان شاعران و رسائل نویسان ایران است که در ایام صفویان به هند آمده بود و در این جا جاگزین شده بود.

☆ - زندگی ملاطفره مشهدی:

ملاطفره مشهدی که زادگاهش در مشهد است از شاعران و نویسندگان معروف سدهٔ نهم هجری است. زمانه جوانی در مشهد گذشت و در اینجا تحصیل علم

و ادب پرداخت - از وطن خویش به ملک هند هجرت نمود و در سایه عنایت شاهزاده مراد بخش بن شاه جهان شب و روز عمر عزیز خود صرف کرد -

وی همراه شاهزاده مراد بخش به جاهای مختلف هندی رفت و مخصوص محله های و پرگنه های دکن و رسومات آن جرعه رادیده بود و سائر کشمیر هم با ایشان در پایان عمر خود گشته بود و در شعر پردازی و سخنوری طبع می آزمود - چون فوت کرد با کلیم و سلیم و قدسی مشهدی که قبلاً درین دیار در رگن دلکیت مدفون شده بودند در زیر زمین بخواب رفت -

☆ - سبک ملاطرا مشهدی:

این شاعر به سبک هندی شعری سروده که پارسی گویان هند بدان رغبتی بسیار نشان داده - خصوصیات این سبک خیالیاتی، مضمون بندی، استعارات مرکب، مجازهای بعید، تاراجویی، تمثنا و تشبیه های اغراق آمیز است - طغراء شاعری خوش فکر و مضمون یاب و فطره فشی و صاحب قلم بود - بخوانید چند شعری تا بدانید پرواز تخیلیکیش -

عروسان را بسوی حمله نتوان برد بے سازه
بر آواز دف و نی دختر رزرا بمینا کن
شاید به بیند آنچه بما کرد آسمان
از دور آه سرمه بچشم ستاره کن

☆ - رسائل ملاطرا مشهدی:

از وی رسائل و منشآت متعدد بپاری باز مانده است و مجموعه های مختلف از آن باقی مانده این رساله ها بانثری مزین و همراه با تصنیفات مختلف نگارش یافته و

هریک مطلب و موضوع خاصی دارد. طغراء در رسائل (الهامیه) از دیوان شعر خود و از مجموعه منشآتش نام برده و براستی آنچه از اثرهای طغراء از دستبردایم در امان مانده و به ما رسیده خود بسیار است و نام سی و یک رساله به نام اینها است:

۱- جوش بلبل یا معیار الادراک	۲- فردوسیه
۳- تعقیقات	۴- مجمع الغرائب
۵- مرتفعات	۶- مرات الفتوح
۷- الهامیه	۸- تذکرة الاقبا
۹- تجلیات	۱۰- کنز العانی
۱۱- تاج المدائح	۱۲- منشآت ربیعی
۱۳- خمسة ناقصه	۱۴- مرات الفتوح
۱۵- درخواست ملا ساطع بشاه بهادر برای یک جاگیر	۱۶- عنبرنامه
۱۷- رقعات	۱۸- کلمه الحق
۱۹- انوار المشارق	۲۰- خودکاسته
۲۱- آشوب نامه	۲۲- تعداد النوادر
۲۳- جوش بلبل	۲۴- جلوسیه
۲۵- پری خانہ	۲۶- صیافت معنوی
۲۷- گریه قلم	۲۸- معراج الفصاحتہ
۲۹- چشمه فیض	۳۰- شمره طبی
۳۱- وجدید جان	۳۲- نمونه انشاء

رساله تجلیات که در وصف کشمیر در فصل خزانست بدینگونه آغاز می شود۔

کشمیر بود فصل خزان عالم نور
بر طالب فیض دیدش هست ضرور
گویا که باین باغ، چمن ساز قضا
آورده نھال شعلہ از گلشن طور

مجموعه بی طغراء بسال ۱۸۷۶ در کانپور بطبع رسید۔ نسخه ها متعدد در کتابخانه
برتانیه وجود دارند۔ این نکته را هم نباید فراموش کرد که مجموعه های کوچک و بزرگ رساله
های ملا طغراء در کتابخانه های هند و پاک بوموز یافته می شود۔
ملا طغراء شاعر خوش فکر منشی طبیعت بود۔ بیشتر در انشا پردازی اوقات به سری
برد۔ در تعریف کشمیر و راه آن ساله ها نوشته۔ در آنجا داد سخنوری داده۔ اشعارش نیز
حالی از چاشنی معنی نیست۔

خوش آن ساعت که بزم آرائشینی بر لب جویی
خط پشت بت چشم قدح را گردد ابرویی

آبروی رود از دست به آمد شده غیر
چون حباب از همه جانب ره کاشانه بند

خطه کشمیر هم دارای این شرف و بزرگی است که شاعرانی و نویسندگانی معروف
و مشهور ایران به این دیار آمدند و شعر سرودند کتابهای نوشتند ولی همینجا اقامت گزیدند و به
کشور خودشان باز نرفتند و همین خطه رحلت نمودند و در درگنج که یک جایی معروف ضلع
سرینگر مدفون شدند و جای که ایشان دفن شده اند به مرزا شعراء معروف است -
طغرای کلامش به این خوش نقشی صورت می بندد:

دلا چو شمع رگ گردنی ملایم کن
ز بھر دادن سر پای خویش قایم کن

اگر چو آئینه سر تا قدم شوی یک چشم
به سوی دوست نگر سوی خود نگاه مکن

یوسف از خجالت بهتان زلیخا داغ است
ورنه خود داری او نیز کم از زندان نیست

میانش پنم و چیزی به دستم در نمی آید
چو آن عکسی که افتد در دل آئینه از مویی

کتابیات

- ۱- تاریخ حسن ص ۲۵۲
- ۲- واقعات کشمیر از خواجہ محمد اعظم دیدمری ص ۲۵۲
- ۳- تذکرہ شعرائے کشمیر از حسام الدین راشدی ص ۷۳۰
- ۴- تاریخ ادبیات ایران فصل پنجم ص ۱۷۷۰
- ۵- ریاض الشعراء جداول از علی قلی خان والد داغستانی ص ۲۹۸
- ۶- کلمات الشعراء از علی رضا قزوہ ص ۱۲۷
- ۷- تذکرہ شمس انجمن از نواب صدیق حسن خان ص ۶۳۳
- ۸- طور معنی از منشی احمد حسین سحر کا کوزوی ص ۱۷۹
- ۹- تذکرہ مخزن الغرائب از شیخ احمد علی خان ہاشمی سندیلوی ص ۲۹۹
- ۱۰- کاروان ہند جداول از احمد گلچین معانی ص ۸۱۶
- ۱۱- سفینہ خوشگو دفتر دوم تالیف بندر ابن داس خوشگو تصحیح دکتر سید کلیم اصغر ص ۶۱۹

